

Kevättä ja pääsiäisaikaa

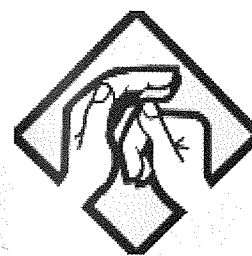
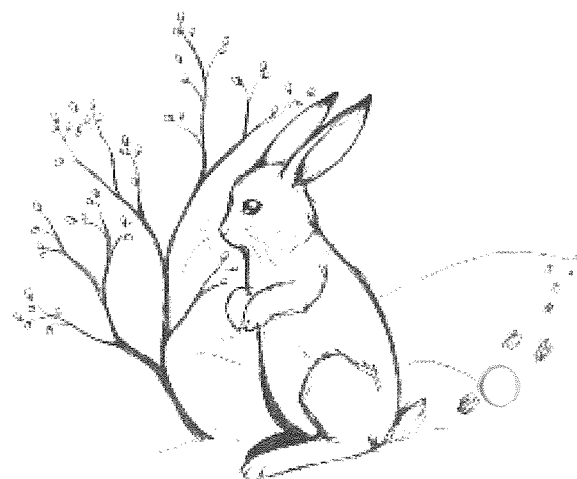
Hilkka Nieminen

Ruskeankirjavaa, valkoista
päiviä paljaan maan.

Jossakin vihreä ruohotupsu
on syksyn heinistä vieläkin muistona
paikallaan.

Kirkasta, sinistä, valkoisten pilvien
keralla loistavaa taivaan kantta,
utuisen keväistä toivoa
ihmisen rinta täysi.

Merkkejä kevään katson ja aistin,
ne selvästi tunnen,
on kevään aika
ja riemu elämän alusta
täyttää taas koko maan.

3 • 2005

TUNTOSARVI

Suomen Kuurosokeat ry

Maaliskuu

TUNTOSARVI 31.vuosikerta, ISSN 0358-2280, **Julkaisija:** Suomen Kuurosokeat ry
Toimitus: Päätoimittaja, tiedottaja Tuija Lehtonen, puh. (09) 54953521, tekstip. (09) 54953526, faksi (09) 54953517, s-posti: tiedotus@kuurosokeat.fi
Toimitusneuvosto: Riitta Ruissalo (pj), Tuula Hartikainen, Unto Honkanen, Eija Metsämäki, Anu Mikkola, Raili Karisaari (siht), Tuija Lehtonen (päätoimittaja).
Hinta: Vuosikerta 25 euroa. Suomen Kuurosokeat ry:n jäsenille ja asiakkaille ilmainen.
12 numeroa vuodessa isokirjoituksella, pisteillä, äänitteinä, videona, ja/tai sähköisenä versio-
na. Ruotsinkielinen Känselfrödet ilmestyy 6 kertaa vuodessa isokirjoituksella.
Tilaukset ja osoitteenmuutokset: Suomen Kuurosokeat ry, PL 40, 00030 IIRIS, puh. (09) 5495 350, tekstip. (09) 5495 3526, faksi (09) 5495 3517, s-posti: kuurosokeat@kuurosokeat.fi, <http://www.kuurosokeat.fi>. Toimiston aukioloaika: ma-pe klo 8.00-15.45.
Painopaikka: Cityoffset, Tampere

Vuosi liriksessä

Konferenssi lähestyy - kiirettä pitää

Vammaispalvelulaki uudistuu 2009?

Sisältö

Viisi kysymystä.....	2
Pääkirjoitus. Kumppanuus:	
K. Leinonen.....	3
Vuosi liriksessä: R. Karisaari.....	4
Konferenssi lähestyy - kiirettä pitää:	
P. Rissanen.....	6
Vammaispalvelulaki uudistuu:	
T. Lehtonen.....	8
Kerttu Ylimattilan muistolle:	
J. Säynäjäkangas.....	10
Runo. Iloitse päivästä: K. Ylimattila..	11
Pistekirjoituksen opiskelu Kuuro-	
sokeiden Toimintakeskuksessa:	
H. Viita.....	12
Jenna lähti, taide jäi: T. Lehtonen..	13
Kaksikielinen lapsuuteni:	
H. Kasurinen.....	14
Aina ajan hermolla: T. Lehtonen...	15
Pääsiäismuistoja Karjalasta:	
H. Nieminen.....	16
Itä ja länsi kohtaavat pääsiäisenä:	
T. Lehtonen.....	17
Kevät ja muuttolinnut saapuvat:	
T. Lehtonen.....	18
Historiikki 2006: T. Lehtonen.....	19
Vinkki: Tiliote pisteillä.....	19
Runo. Kevättä ja pääsiäisaikaa:	
H. Nieminen.....	20

Kannen kuva: Tuija Lehtonen

Seuraava Tuntosarvi ilmestyy 14.4., teemana kevätkokous Lahdessa. Aineiston on oltava toimituksessa viimeistään 31.3. mennessä.

Viisi kysymystä

1. Nalle Puh on brittiläisen kirjailijan A.A. Milnen luoma satuhahmo. Milloin ensimmäinen Nalle Puhista kertova kirja, nimeltään *Winnie The Pooh* (suom. Nalle Puh) ilmestyi?
2. Mitkä ovat nimeltään planeetta Marsin kaksi kuuta.
3. Minkä nykyisen valtion aluella virtaavat Eufrat ja Tigris nimiset joet?
4. Mistä maasta on kotoisin katolisen kirkon nykyinen paavi Johannes Paavali II?
5. Kuka oli Sosiaalidemokraattisen puolueen (SDP) puheenjohtaja ennen Paavo Lipposta?

Vastaukset:

1. Vuonna 1926. Tosin kaksi vuotta aikaisemmin oli jo ilmestynyt A.A. Milnen julkaisema lastenrunokirja, jonka yksi hahmoista oli Nalle Puh.
2. Phobos ja Deimos. Suomeksi nämä alkujaan latinankieliset nimet ovat Pelko ja Kauhu.
3. Irakin. Eurfatin ja Tigrisin jokilaaksoon, niin sanottuun Kaksoisvirtainmaahan syntyi yksi maailman ensimmäisistä korkeakulttuureista.
4. Puolasta. Johannes Paavali II, syntyisin Karol Wojtyła (s. 1920) on Krakovan entinen arkkipiispa.
5. Ulf Sundqvist (1991-1993). Paavo Lipposen seuraaja valitaan puoluekokouksessa kesäkuussa 2005.■

Kumppanuus

Kumppanuus tarkoittaa toveria. Kumppanuus perustuu tasavertaisuuteen, vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Kumppanuus ei voi olla yksipuolista. Kumppanuus tarkoittaa sitä, että ollaan ”samassa veneessä”.

- Keskustoimisto on toiminut jo yli vuoden Näkövammaisten palvelu- ja toimintakeskus liriksessä, jossa on huomioitu näkövammaisille soveltuva, selkeä ja esteetön ympäristö. Talossa on huomioitu myös kuurosokeiden tarpeita.

Yhdistys on saanut toimistonsa yleistiloihin ja toimistohuoneisiin lisävalaistusta sekä akustiikkalevyjä seinille ja kattoon. Lattialla on ohjauslistat työntekijöiden huoneisiin. Olemme pyrkineet siihen, että kuurosokeiden liikkuminen talossa olisi esteetöntä.

liriksessä toimii 7 järjestöä tai yhdistystä sekä 17 toimintayksikköä. liriksessä on hyvin paljon näkövammaisuuteen, apuvälineisiin ja liikkumiseen liittyvää tietoa, jota on hyvä hyödyntää. Kehitämme ja parannamme lirstä palvelemaan kuurosokeita yhteistyössä talossa olevien

järjestöjen ja eri toimintayksiköiden kanssa. Olemme pitäneet info- ja koulutustilaisuuksia talossa työskenteleville. Avoimet ovet -päivään osallistui yli 130 iirisläistä. liriksen kehittämistyöhön kuurosokea-ystävälliseksi tarvitsemme teidän näkemyksiänne ja ideoitanne. Monet ovat niitä jo antaneetkin, kiitos siitä.

Miten yhteistyöhön päästään? Se edellyttää avoimuutta, sitoutumista ja ajatusta tehdä asiat paremmin. Me tarvitsemme kumppaneita. Kumppanuus on mielestäni enemmän mahdollisuus kuin uhka.

Uudessa kuurosokeiden runokirjassa Levoton kurkiaura on **Paula Valmisen** runo:

*Rakkaus on kuin puu,
jonka juuret ovat sydämessä.
Avoimuus, rehellisyys, luottamus
ja kunnioitus ovat sen tukevia oksia.
Lehdissä on sen voima
ja kukissa kauneus.
Hedelmät ovat kaiken yhteensulautuvuus.*

Lämpimin terveisin,
Kai Leinonen
toiminnanjohtaja■

Vuosi liriksessä

Raili Karisaari

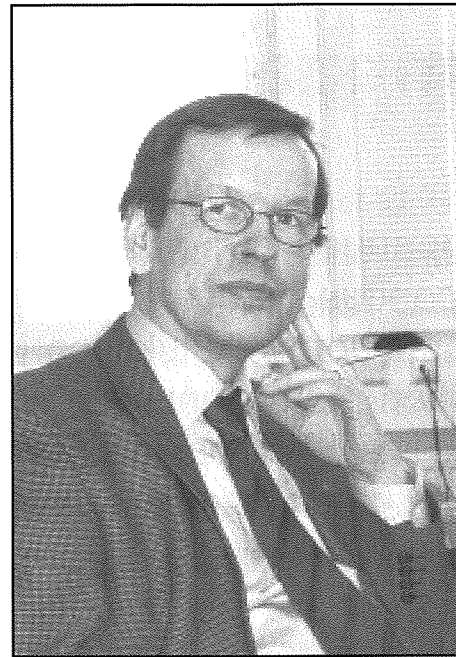
Vuoden 2004 alku oli Näkövammaisten Keskusliitossa muutosten aikaa. Uusi liris-talo oli juuri valmistunut ja muutto parhaillaan käynnissä. Entinen pitkäaikainen toimitusjohtaja **Pentti Lappalainen** jäi eläkkeelle ja hänen tilalleen nimitettiin talousjohtaja **Mauno Lehtinen**.

Mauno Lehtinen, miltä tilanne näyttää nyt, kun ensimmäinen vuosi liriksessä on kulunut?

"Tämä vuosi on tuntunut kaiken kaikkiaan erittäin hyvältä. liriksen tuomat mahdollisuudet ovat olleet paremmat kuin mitä osasin etukäteen kuvitella. Muutto tänne ja toiminnan käynnistäminen sujuivat yllättävän kivuttomasti", Lehtinen toteaa.

"Tottakai alussa oli pieniä hankaluuksia, kun monet asiat olivat vielä kesken. Mutta se on pientä kokonaisuuden kannalta."

Mauno Lehtinen kertoo, että valtaosa asiakkailta tulleesta palautteesta on ollut myönteistä. Monien ensimmäinen kommentti on: "Onpas huppeat tilat!". Mutta mikä tärkeintä, talossa on helppo liikkua ja se

NKL:n toimitusjohtaja Mauno Lehtinen kertoo, minkälainen on ollut ensimmäinen vuosi toimitusjohtajana uudessa talossa. Kuva: R. Karisaari

tarjoaa todella hyvät puitteet erilaisille palveluille ja tapahtumille.

Talo kiinnostaa myös pääkaupunkiseudun ulkopuolelta tulevia.

"Monet näkövammaiset eri puolilta Suomea, jotka eivät ole aikaisemmin käyneet kuntoutuskursseilla, ovat hakeutuneet kursseille", Mauno Lehtinen toteaa.

Samat palvelut

Mitään varsinaisesti uusia palveluja ja toimintaa ei ole lirikseen muuton jälkeen tullut, mutta palvelujen sisältöä on kehitetty ja laajennettu. Äänittämössä on siirrytty kokonaan

digitaaliseen äänituotantoon. Kirjapainopuolelle on saatu uusia tehokkaampia koneita. "Pystymme nyt entistä tehokkaampaan ja yksilöllisempään pistetuotantoon kuin aikaisemmin", Lehtinen muistuttaa.

Taloudellisesti vuosi on ollut tiukka, Lehtinen myöntää. Mäkeläkadun kiinteistö on vielä myymättä ja RAY:n rahoitus tulee jonkin verran jälkikäteen. Tällä hetkellä käydään tiiviitä neuvotteluja Mäkeläkadun tilojen jatkokäytöstä. Käyttömenot eivät kuitenkaan ole kasvaneet edellisestä vuodesta.

Oikeuksien valvonta

Mauno Lehtinen on huolestunut vammaisten kaiken aikaa heikentyvistä palveluista. Kehitteillä on vammaispalvelulain ja kehitysvammalain yhdistäminen. Lehtinen arvioi, että se tulee muuttamaan vammaisten oikeuksia aika lailla.

Tällä hetkellä kaikkien vammaisjärjestöjen ykkösasia on henkilökohtaisen avustajan saaminen subjektiiviseksi oikeudeksi. Se ei tunnu edistyvän toivotulla tavalla. Muutoksia on myös tapahtumassa vammaisten kuljetuspalveluiden ja yleisen terveydenhuollon saralla. Kuntoutus- ja apuvälinepalveluiden saaminen saattaa tiukentua huomattavasti lähitulevaisuudessa. "Tiukennukset

kohdistuvat ikääntyneiden lisäksi myös lapsiin", Lehtinen ennustaa.

Mauno Lehtinen on istunut useamman vuoden Uudenmaan sairaanhoitopiirin valtuustossa ja yhden kauden sen hallituksen jäsenenä. Tämän vuoden alussa Lehtinen valittiin Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin eli HUS:in valtuuston puheenjohtajaksi. Valtuusto on HUS:in ylin päättävä elin, joka koontuu kolme kertaa vuodessa.

"Uskon, että tässä tehtävässä minulla on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa vammaisia koskeviin asioihin. Vaikeaa se tulee olemaan, mutta jalka on jo oven raossa", Lehtinen vakuuttaa.

Kuurosokeiden liris

Myös kuurosokeat ovat löytäneet liriksen. Kuntoutuksen tilat ovat kuurosokeiden käytettävissä, samoin kaikki harrastetilat. Suurin haaste on tiedonsaannin kehittäminen myös kuurosokeiden käyttöön.

"Rakennusvaiheessa tuli uusia tilanteita, kun kuurosokeat päättivät tulla mukaan niin myöhäisessä vaiheessa. Mutta olemme oppineet toisiltamme, ja vuosien aikana yhteistyö kehittyy puolin ja toisin", Mauno Lehtinen summaa.■

Konferenssi lähestyy - kiirettä pitää

Päivi Rissanen

Tampereen maailmankonferenssiin on aikaa enää vajaa kolme kuukautta. Suomen Kuurosokeat ry:n toimistossa hikoillaan työn touhussa.

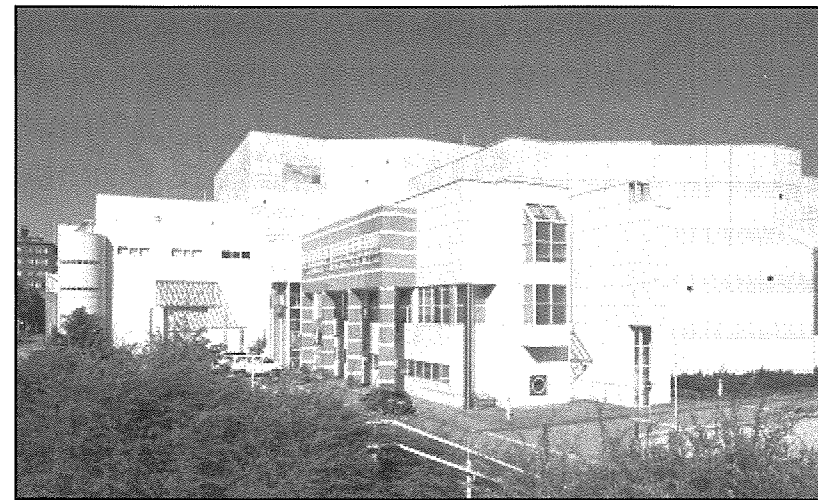
Konferenssin kansainvälinen suunnitteluryhmä kokoontui Tampereella 12.-13.3. Tuolloin painavan sanansa konferenssin järjestelyihin saivat sanoa mm. Kuurosokeiden maailmanliiton puheenjohtaja, ruotsalainen **Stig Ohlson** ja maailmanliiton pääsihteeri, tanskalainen **Lex Grandia**.

Käytännön järjestelyt ovat edenneet hyvin. Konferenssiin oli jo helmikuun aikana ilmoittautunut noin 90 osallistujaa. Kevätkuukausien aikana ilmoittautuneiden määrä todennäköisesti kaksinkertaistuu. Parhaillaan keskustoimistossa mietitään, mitkä esitelmistä kelpuutetaan esitettäväksi konferenssissa. Esitelmiä lähetettiin Suomeen määräaikaan mennessä yhteensä 33 kappaletta.

Esitelmissä tarkastellaan kuurosokean oikeuksia, osallistumismahdollisuuksia ja vaikutuskanavia monipuolisesti. Kuurosokeiden mahdol-

lisuudet osallistua koulutukseen, työhön tai vapaa-aikaan tuodaan esiin. Esitelmissä pohditaan kuurosokean kommunikaation tapoja ja esteitä. Uutta tekniikkaa tarkastellaan eri näkökulmista: sisäkorvaistute on avannut toisenlaisen maailman monelle kuurosokealle, tekniikka on vauhdittanut kuurosokean koulutustilanteita. Nykytekniikka tuo myös kuurosokeiden palvelukeskuksille ainutlaatuisia mahdollisuuksia. Kuurosokean tarvitsemaa monipuolista tukea kartoitetaan. Toimintaansa selvittävät mm. kuurosokeiden kansalliset järjestöt. Myös lukuisat yhteisöt ja yritykset esittelevät päämääriään ja tavoitteitaan Tampereen konferenssissa. Suomesta ainakin Nokia ja Stakes pitävät Tampere-talolla esittelyn.

Konferenssin sosiaalinen ohjelma on runsas ja laaja. Mikäli taidenäyttelyt tai taidetyöpajat alkavat väsyttää, on Tampere-talolla myös Aistihuone. Huoneessa kävijöitä rohkaistaan tuntemaan, kokeilemaan ja aistimaan ennakkoluulottomasti. Pienen pakopaikan konferenssin vilskkeestä tuo Hiljaisuuden huone. Siel-

Tampere-talo kuvattuna Kalevantien suunnasta

lä voi rauhoittua, hiljentyä tai mietiskellä hetken. Viikinsaaren ilta maanantaina 7.6. on saanut mukavan lisän: saarella voidaan nähdä vain yhtenä iltana yksilöllisiä ympäristötaideteoksia. Yksi jännittävä ohjelmanumero on se, suoko kesäkuinen Tampere osallistujille suven suloja. Vai pakataanko konferenssireppuun kaikille isot lapaset mukaan?

Afrikan auringosta Tampere-talon varjoon

Kaukaisimmat konferenssin osallistujat saapuvat Tampereelle Afrikasta ja Latinalaisesta Amerikasta. Matka Suomeen vie heiltä useamman päivän. Ilman taloudellista tukea kehitysmaiden kuurosokeilla ei olisi mahdollisuuksia osallistua Tampereen maailmankonferenssiin. Onneksi Suomen Ulkoministeriö tukee kehitysmaiden osallistujien matkaa majoituskuluja. Nyt kuurosokeat vaikuttajat Euroopan ulkopuoleltakin pääsevät osallistumaan Kuurosokeiden maailmanliiton yleiskoko-

ukseen. Kuurosokeiden asioista pääsevät päättämään mm. afrikkalaiset kuurosokeat. Myös Latinalaisesta Amerikasta voidaan saada muutama kuurosokea edustaja Tampereelle.

Kaikkiaan taloudellista apua konferenssiin osallistumiseksi on haettu Aasiasta (Bangladesh, Intia ja Nepal) ja Afrikasta (Etiopia, Liberia, Malawi, Mali, Norsunluurannikko ja Zambia) sekä Latinalaisesta Amerikasta (Brasilia, Chile, Honduras, Peru, Uruguay ja Venezuela).

Valitettavasti vain murto-osalle tukea hakeneista voidaan myöntää taloudellista apua. Euroopassakin on useita kuurosokeiden järjestöjä, joilla on suuria taloudellisia vaikeuksia. Kaikkiaan noin 50 köyhien maiden kuurosokeaa haluaisi osallistua konferenssiin. Kesäkuussa selviää Tampere-talolla, kuinka moni pääsi lopulta kantamaan konferenssireppuaan salista toiseen. ■

Vammaispalvelulaki uudistuu 2009?

Tuija Lehtonen

Nykyisen hallituksen ohjelmassa on vammaispalvelulain uudistaminen niin, että vammaispalvelujen saata- vuus ja vammaisten ihmisten tasa- arvoinen kohtelu turvataan. Tavoit- teena on sovittaa yhteen nykyinen kehitysvammalaki sekä vammais- palvelulaki. Erityisesti kehitysvam- malaki on vanhentunut. Paineita la- kimuutokseen tuo myös kansainvä- listyminen ja EU-lainsäädännön yh- denmukaistaminen. Vammaisia kos- keva lainsäädäntö on tarkoitus sovit- ta yhteensä muun sosiaali- ja tervey- denhuollon lainsäädännön kanssa. Lisäksi alueellista yhteistyötä halu- taan kehittää.

Kaksi esiselvitystä

Sosiaali- ja terveysministeriö tilasi kaksi esiselvitystä kehitysvamma- lain ja vammaispalvelulain yhteen- sovittamista varten. Näiden esisel- vitysten pohjalta tehdään hallituksel- le esitysluonnos uudesta vammais- palvelulaista.

Viime vuoden kesäkuussa valmis- tui **Jukka Kumpuvuoren** tekemä ju-

ridinen esiselvitys. Selvityksessä hahmotellaan yleisesti, miten vam- maisten henkilöiden oikeuksien to- teutuminen voidaan turvata. Selvi- tyksessä ei arvioitu ehdotuksista koituvia taloudellisia vaikutuksia eikä otettu kantaa toteuttamisen hal- linnolliseen rakenteeseen. Kumpu- vuori painottaa erityisesti avustaja- järjestelmän kehittämistä ja henki- lökohtaisen avustajan saamista sub- jektiiviseksi oikeudeksi vaikeavam- maisille. Tulkkitunteja tulisi lisätä 3 kertaa nykyisestä. Kun kuulonäkö- vammaisten tulkkiminimi on nyt 240 tuntia vuodessa, olisi se Kumpuvuo- ren esityksen mukaan 700 tuntia vuodessa.

Helmikuussa 2005 valmistui **Erkki Paaran** selvitys kehitysvammahuol- lon rakenteiden kehittämistä. Paara ehdottaa, että vammaispalve- lulaki ja kehitysvammalaki yhdistet- täisiin viimeistään vuonna 2009. Ehdotuksen mukaan nykyiset kehi- tysvammalain tarjoamat palvelut kir- jattaisiin uuteen vammaispalvelula- kiin. Uudessa laissa huomioitaisiin erityisesti mielenterveyskuntoutujat

uutena asiakasryhmänä. Ensisijai- sesti vammaispalvelulain palvelut suunnattaisiin alle 65-vuotiaana vammautuneille.

Erkki Paara toteaa, että vammais- palvelujen kustannukset ovat nous- seet ja tulevat jatkossakin nouse- maan. Erityisesti asumiseen ja itse- näiseen elämään liittyvien palvelu- jen lisätarve nostaa jatkossa kustan- nuksia. Vammaisten tarvitsemat pal- velut ovat nykyisellään liian riippu- vaisia kuntien taloudellisista voima- varioista. Paara ehdottaakin, että tu- levaisuudessa valtio kustantaisi puolet kuntien vammaispalvelujen kustannuksista.

Selvityksiä vaikea sovittaa yhteen

Erkki Paara ei lämpene ehdotuksel- le henkilökohtaisen avustajan saa- miseksi subjektiiviseksi oikeudeksi, koska kustannukset saattavat räjäh- tää käsistä. Tulkkipalveluista hän toteaa, että tuntimäärien nostami- nen on perusteltua, koska laissa säädetyssä tulkkituntien vähimmäis- määrästä on usein tullut enimmäis- määriä. Toisaalta palvelujen piiriin on tulossa puhevammaisia, kehitys- vammaisia ja autistisia henkilöitä, jotka ovat aikaisemmin jääneet vaille tulkkipalveluja. Tulkkipalveluun oi- keutettu ryhmä on kuitenkin helposti rajattavissa, joten kustannusten ar- vioiminen on mahdollista.

Vanhusten ja vammaisten kuljetus- palveluiden ratkaisemista Erkki Paa- ra kannattaa Ruotsin mallin mukai- sesti ensisijaisesti julkisen liikenne- politiikan kehittämisen, ei vammais- palvelujen kautta.

Jukka Kumpuvuoren ja Erkki Paa- ran esiselvitysten toimenpide-ehdo- tukset poikkeavat toisistaan monis- sa kohdissa. Kummankaan selvityk- sen toimenpide-ehdotukset eivät sido Sosiaali- ja terveysministeriötä.

Sosiaali- ja terveysministeriössä aloitetaan nyt jatkotyö, joka on sel- vitysten yhteensovittamista ja halli- tuksen esityksen valmistelua. Mo- lempien esiselvitysten kehittämisto- met sovitetaan yhteen. Valmistelua jatketaan arvioimalla ja selvittämäl- lä taloudellisia ja muita vaikutuksia. Lakien yhteen sovittamiseen liitty- vän hallituksen esityksen odotetaan valmistuvan vuonna 2007.

Jukka Kumpuvuori, Juridinen esisel- vitys vammaispalvelulain ja kehitys- vammalain yhteen sovittamisesta, Sosiaali- ja terveysministeriön sel- vityksiä 2004:14

Erkki Paara, Vammaispalvelujen jär- jestäminen ja osaaminen. Selvitys vammaislakien yhdistämisestä, So- siaali- ja terveysministeriön selvityk- siä 2005:4

Kerttu Ylimattilan muistolle

Jorma Säynäjäkangas

Muistikuva **Kertun** ensikohtaamisesta kahden vuosikymmenen takaa tuo mieleeni hänen höyhenenkevyet kätensä. Jo silloin hänelle viitottiin kädestä käteen ja hän itse kommunikoi puheella, mikä säilyi vaikeasta kuulovamman etenemisestä huolimatta hänellä hyvin selkeänä loppuun asti. Herkästi hän vastaanotti viestit käden ja sormien asennoista ja liikkeistä. Hän oivalsi tavattoman nopeasti sen, mitä hänelle haluttiin sanoa. Välillemme syntyi yhteys joka on säilynyt ja syventynyt viime päiviin asti.

Muistan Kertun valppaana, läsnäolevana, tässä hetkessä elävänä ihmisenä, joka oli kiinnostunut ihmisistä. Hän muisti hyvin ihmiset, vaikka oli tavannut heitä vain ohimennen. Monet nuoret opiskelijatkin ihastuivat Kerttuun, joka muisti heidät myöhemmin, vaikka kontakti oli ollut lyhytkin. Hän seurasi aikaansa, elämänmenoa Muoniossa ja myös uutisia maailmalta. Valoisana ja huumoria ymmärtävänä ihmisenä hän valloitti monien sydämet. Hänestä

huokui arvokkuus, mutta silti nauru ja ilo oli herkässä. Myönteisen elämänasenteensa vuoksi hänellä oli sisko **Liljan** lisäksi monia läheisiä ihmisiä, sekä kunnan ja seurakunnan työntekijöitä että muita ystäviä. Haluan erityisesti mainita yhteistyön kotiaavustaja **Kirsti Mattilan** kanssa. Luottamus ja kontakti heidän välillään oli vahva. Yhdessä he lähtivät monille kursseille, leireille, lomille ja kuurosokeiden kerhoihin. Kertun osallistumiselle esim. vertaistukitoi-

mintaan ei Muonion kunnassa asetettu esteitä.

Kertulla oli luovuutta ja kädentaitoja. Kutomisen ja virkkaamisen lisäksi hän innostui kuurosokeiden leireillä mitä moninaisimmista asioista. Asiantuntevassa ohjauksessa hänen luovuutensa pääsi esille esim. kuvataiteessa, mikä huomioitiin useissa lehtiartikkeleissakin. Hän oli ennakkoluuloton ihminen; minun mielestäni hyvin rohkea ja urhea nainen. Rehellisesti minun on sanottava, että Kerttu on yksi niistä ihmisistä, jotka ovat tuoneet työhöni sen tunteen, että olen saanut enemmän kuin antanut. Hän on yksi niistä ihmisistä, jotka ovat auttaneet minua jaksamaan omassa työssäni: hän on antanut uskoa siihen, että hyvinkin vaikeista asioista ja menetyksistä voi selvitä. Elämä on suuri ja arvokas asia, jota meidän pitää vaalia. Se on Kertun lahja meille kaikille.

Ihminen, jota nyt muistellemme, oli myös runoilija. Voiko rakkautta elämään ja kaikkeuteen kuvata herkemmin kuin Kerttu teki runossaan "Iloitse tästä päivästä" kuurosokeiden runokokoelmassa "Hiljaisuuden lauluja". Siitä kuvastuu valppaus ja läsnäolevuus elämän ohikiitäviä pieniä iloja kohtaan. Samalla se antaa lohtua meille, jotka jäämme häntä kaipaamaan.■

Iloitse päivästä

Kerttu Ylimattila

Iloitse tästä päivästä.
Se on elämä,
aito ja sykkivä.
Lyhyt on elämän kaari.

Kuitenkin siinä on kaikki,
totta ja oikeaa.
Eilinen on uni.
Huominen on kangastus.

Käytä hyvin tämä päivä,
Niin jokainen eilinen
on onnellinen unelma.
Jokainen huominen on ihana toivo.

Iloitse tästä päivästä.
Tervehdi sen nousevaa aurinkoa.■

Pistekirjoituksen opiskelu Kuurosokeiden Toimintakeskuksessa

Heli Viita

Ohjaan pistekirjoituksen oppimista Kuurosokeiden Toimintakeskuksessa Tampereella kaikille halukkaille. Kanssani voi opiskella myös pistenäytön käyttöä tietokoneen apuvälineenä. Kuntoutustyöryhmä räätälöi näiden kurssien päivittäiset sisällöt yksilöllisesti siten, että kurssilainen saa halutessaan ohjausta muisakin asioissa, vaikkapa ATK:ssa ja päivittäistaidoissa. Meillä on kuntoutustyöryhmässä eri työntekijät näihin.

Olen ohjannut pistekirjoituksen oppimista jo 12 vuotta ja todennut, että kuurosokeana ja kuulonäkövammaisena on helpompi opiskella pisteitä, jos saa siihen yksilöllistä ohjausta ja ilman tulkkia. Siispä kommunikoin viittomakielisten kanssa suoraan viittomakielellä ja käytän suomen kielen ilmaisuun sormiaakkosia kaikkien niiden kanssa, jotka eivät kuule puhetta.

Pistekirjoituksen opiskelun tapa

Pistekirjoituksen lukemisen opiskelu aloitetaan yleensä siten, että tutustutaan kahden käden -lukemisen

tekniikkaan. Silloin ei vielä pyritä opiskelemaan kirjaimia tai numeroita vaan harjoitellaan sujuvaa käsi- ja sormien liikerataa sekä sivujen selailua tuntoaistin varassa.

Kirjainten opiskelu aloitetaan tunnustelemalla niiden muotoja sormien alla ja vertaamalla muotoja toisiinsa. Aluksi pistekirjoitus on niin sanottua harvaa kirjoitusta, jossa jokaisen kirjaimen välissä on tyhjä tila, ja jokaisen sanan välissä on isompi tyhjä tila. Myös rivien välissä on tyhjää siten, että ne on helppo erottaa toistaan.

Kaikki pistekirjoituksen aapiset alka-
vat helposti tunnusteltavilla kirjaimilla ja etenevät niillä kirjoitettuihin sanoihin. A, L ja K ovat helppoja hahmottaa, samoin U ja M. Suomen kielessä ei ole kuitenkaan montaa sanaa, jotka muodostuvat vain näistä kirjaimista, joten niistä edetään nopeasti. Aikuinenkin siis aloittaa pistekirjoituksen oppimisen aasta – kirjaimellisesti. Se tuntuu useista huvittavalta, mutta samalla haastavalta, koska yhtä aikaa opiskellaan

mutakin kirjaimia. Aapisten alkusivuilla on pian myös lyhyitä lauseita ja lopulta pidempiä tekstejä. Samalla tutustutaan vähän jo normaaliinkin kirjaintiheYTEEN.

Kirjain- ja sanavaiheessa ei viipyillä pitkään, sillä yleensä aikuinen hallitsee varsinaisen sisälukutaidon jo entuudestaan. Pistekirjoitus ei ole lopultakaan muuta kuin vaihtoehtoinen kirjoitusjärjestelmä, joka opitaan lähes mekaanisen toiston avulla sen jälkeen, kun kirjaimien muodot ovat tulleet tutuiksi. Mekaaninen toisto ei tunnu ikävältä, jos siitä ei tehdä pääasiaa ja jos luettavat tekstit ovat sisällöiltään mielenkiintoisia. Lukija haluaa sisällöllisiä tekstejä eikä pelkiä kirjaimia ja numeroita sormien alla.

Kuitenkin jotkut aikuistakin pistekirjoituksen opiskelijoista opiskelevat kanssani samalla sisälukutaitoa. Tämä voi johtua siitä, että he eivät ole saaneet lapsena riittävää ohjausta lukemiseen. Toisaalta osa viittomakielisistä opiskelee pistekirjoituksen ohessa kanssani kirjoitettua suomen kieltä, sen rakenteita ja sanoja. Pistekirjoituksen opiskelu vaatii heiltä silloin luonnollisestikin enemmän aikaa. Kuurosokeiden Toimintakeskukseen voi tulla yhä uudelleenkin kurssijaksoille. Siten jokainen voi oppia omassa tahdissaan kaikessa rauhassa lisää. ■

Jenna lähti, taide jäi

18-vuotias Jenna valmistuu viittomakielenohjaajaksi keväällä 2005. Kuva: T.L.

Jenna Vilponen opiskelee viittomakielenohjaajaksi Rovala-Opistossa Rovaniemellä. Jenna oli helmikuussa neljän viikon työssäoppimisjaksolla yhdistyksen keskustoimistolla Helsingissä, ja ilmoittaa viihtyneensä hyvin.

”Erityisesti erilaisten asiakkaiden tapaaminen, päivätoiminnassa mukana oleminen ja kuurosokeiden kerho ovat olleet todella mielenkiintoisia ja hauskoja tapahtumia”, Jenna kertoo.

Taiteellisesti lahjakas tyttö ennätti työssäoppimisjaksonsa aikana piirtää useita kuvituskuvia Tuntosarvilehden lukijoita varten. Osa pääsisäisaiheisista piirustuksista koristaa jo tämän lehden sivuja. Vaikka Jenna palasi jo takaisin koulunpenkille, hänen piirroksiaan nähdään vuoden mittaan lisää Tuntosarven sivuilla. ■

Kaksikielinen lapsuuteni

Hilkka Kasurinen

Minä synnyin kaksikieliseen perheeseen: äitini oli suomenkielinen ja isäni ruotsinkielinen. Kotikielinä puhuttiin sekä suomea että ruotsia. Valitettavasti olen unohtanut ruotsin kielen jo kouluikäisenä.

Muutimme Helsinkiin ennen sotia vuonna 1939. Sitten isä joutui reserviin ja sotaan. Äiti laittoi minut suomalaiseseen kouluun. Yhtään ruotsinkielentaitoista ei koulussa ollut, kaikki puhuivat vain suomea. Tietysti unohdin ruotsinkielen melkein kokonaan. Suomenkieliset ja ruotsinkieliset olivat siihen aikaan niin eristettyjä toisistaan, että mitään kontakteja ei ollut toistensa kanssa. Niinpä jäin suomenkieliseksi. Silloin ei ollut mitään kielikursseja, tai jos olikin, niin yksityisiä ja kalliita. Silloinhan myös oppikoulu oli maksullinen, kaikilla ei ollut siihenkään varaa.

Ensimmäinen aviomieheni oli ruotsinkielinen, mutta hän puhui ruotsia ainoastaan omien sukulaistensa kanssa, ei perheen parissa. Sitten kuurouduin, enkä enää kuullut sitäkään vähää ruotsinkieltä, kuten en suomenkieltäkään. Onneksi suo-

menkielen puhumisen taito on tallessa. Apuna on viitottu suomenkieli sekä viittomakielen taito. Vuosia siten opiskelin työväenopistossa tulkin johdolla kaksi vuotta myös englantia.

Tykkään eri kielistä, kielet ovat rikkaus. Jos en olisi kuuro olisin varmaankin opetellut mahdollisimman monia kieliä. Olen sitä mieltä, että kielet ovat ihmisellä rikkaus. On hyvä osata niitä mahdollisimman paljon. Kaksikielisessä perheessä suomi ja ruotsi toimivat käsi kädessä. Koska Suomessa on nykyisin jo monta kansallisuutta, ei Suomessa tahdo pärjätä enää pelkällä suomen kielellä. Pakkoa ei kielenoppimisesta saa tulle, mutta hassua on vaan, jos karttaa eri kieliä.

Se vähäkin englanti, jonka joskus osasin, on tyystin unohtunut. Oppimallani englannilla ei ollut käyttöä: ei ollut sellaista keskustelukaveria, että kieli pysyisi mielessä. Olen jo kärsinyt luopumisen tuskat unohtamistani kielistä, eikä sille voi mitään, että elämän ehdot muuttuivat eri tilanteiden myötä. ■

Aina ajan hermolla

Tuija Lehtonen

Raili Karisaaren ensimmäinen työpäivä toimittajana Suomen Kuurosokeat ry:n palveluksessa oli 7.3.1988. Edellisenä päivänä hän oli viettänyt 43-vuotissyntymäpäiviään. Railin kanssa pisimpään yhdessä työskennellyt johtava aluesihtööri **Terhi Pikkujämsä** muisteli, että Railin tullessa taloon kukaan ei tiennyt onnitella häntä merkkipäivän johdosta.

Tasan 17 vuotta myöhemmin, 7.3.2005 keskustuomiston väki koontui neuvotteluhuoneeseen juhlistamaan Railin 60-vuotissyntymäpäiviä. Kahvipöytä katettiin komeaksi sillä välin, kun Raili oli haastattelemassa NKL:n toimitusjohtaja **Mauho Lehtistä** tätä lehteä varten. Jutun kirjoittaminen jäi siltä päivältä väliin, kun toiminnanjohtaja **Kai Leinonen** saattoi Railin juhlallisesti neuvotteluhuoneeseen. Asiaankuuluvien puheiden ja halausten jälkeen Raili kukitettiin ja hänelle ojennettiin henkilökunnan ostama lahja ja kortti.

Railin pitkä työrupeama tiedotuksessa kiinnosti henkilökuntaa, jolle Raili jakoi muistojaan ja kokemuksiaan työnteosta kuuden eri tiedottajan

Raili kiittää lämpimästi hallitusta ja työtovereita lahjoista ja muistamisesta. Kuva: T.L.

työparina. Raili palkattiin työhön tekemään vasta perustettua Kuurosokeiden Uutislehteä. Aikaisemmin valokuvausalalla työskennellyt Raili oli saanut valmiudet tiedotusalan työhön Markkinointi-instituutin tiedottajan tutkinnon kautta. Tiedotukseen oli juuri hankittu upouusi tekstinkäsittelylaite. "Ensimmäinen koko talossa", Raili muisteli.

Edelleen Uutislehteä tekevä Raili on myös Tuntosarven vakituinen toimittaja. Työsarkaa on lisännyt viisi kertaa vuodessa ilmestyvä Jäsenkirje sekä vuodesta 1998 ilmestynyt asiakaslehti Satakieli, joiden molempien päätoimittaja Raili on.

"Tässä työssä pysyy koko ajan mukana yhdistyksen, yhteiskunnan ja koko maailman tapahtumissa. Hienoa on myös se, että työn jälki jää näkyväksi", Raili toteaa tyytyväisenä. ■

Pääsiäismuistoja Karjalasta

Hilkka Nieminen

Kotipaikkani on Karjalassa. Muistan vieläkin pääsiäisen vieton sielä. Kevät alkoi aina pääsiäisestä. Lumi oli silloin jo melkein sulanut. En muista, että pääsiäisenä enää olisi milloinkaan ollut paljon lunta. Kotikyläni sijaitsi metsien keskellä, metsistäkin oli lumi jo pitkälti sulanut.

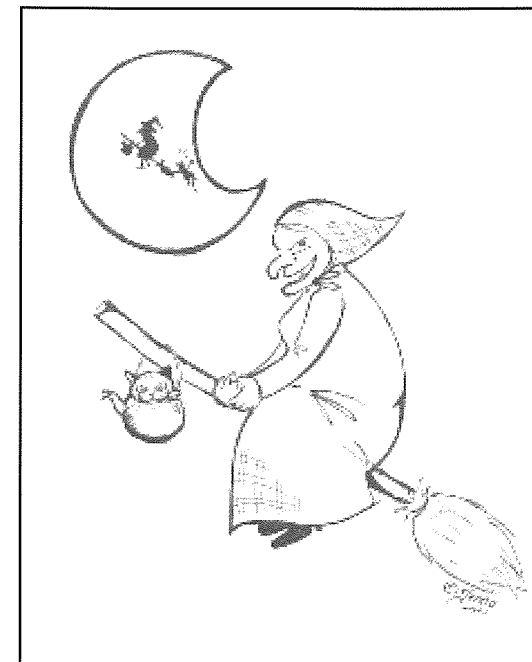
Jo kaksi viikkoa ennen pyhiä me koko kylän lapset teimme paljon kauniita virpomisvitsoja. Siitä oikein kilpailtiin, että kenellä oli kauneimmat. Palmusunnuntain aattona virpojat kiersivät talosta taloon, aina naapurikyliin asti. He toivottivat isäntävälle virpoessaan näin: "Mie se virvon viisahasti, taputtelen taitavasti, rikkahaksi, rakkahaksi, suuren talon emännäksi (tai isännäksi)!" Meitä virpojia olikin aina paljon. Saimme aina isot pussit täyteen ruokatarvaa virpomisen palkaksi. Joskus rikkaissa taloissa annettiin rahaa myös. Vitsat eli koristellut pajunoksat olivat pääsiäisestä saakka koko kevään talojen ulko-ovien vierellä.

Kylän vanhemmilla pojilla oli tapana aina pääsiäisviikolla käydä jou-

kolla metsissä hävittämässä petolintujen pesiä. Metsissä oli pääsiäisen aikaan ainakin varisten ja harakoiden pesissä muniakin. Pojat ottivat pitkät tikkaat mukaansa metsään. Taitavimmat kiipeilijät kiipesivät korkeiden mäntyjen latvoissa oleville pesille. Heillä oli olalla iso pussi. Siihen he varovasti pistivät munat. Pesän he rikkoivat. Metsä raikui, kun linnut pitivät niin kovaa ääntä. Ne yrittivät nokkia pojilta silmät päästä. Pojat jakoivat munat sitten illalla kotiin lähtiessään.

Koko päivän pojat kiipeilivät. He hävittivät paljon pesiä. Kanahaukat, varikset ja harakat olivat vihattuja lintuja kylässä. Haukat hyökkäsivät kanojen kimppuun ja veivät kanoja ruoksi pesiin. Varikset ja harakat taas olivat aina viljapeltojen kimpussa. Talojen isännät ja emännät kiittivät poikia pesien hävittämisestä. Me tytöt ihailimme kovasti rohkeita poikia.

Pääsiäisruuat Karjalassa olivat samoja kuin muualla Suomessa. Mutta meillä emännät paistoivat aina paljon karjalanpiirakoita. Uuniruuak-

Viittomakielenohjaajaopiskelija Jenna Vilposen piirtämä pääsiäisnoita.

si tehtiin erilaisia puuroja ja perunalaatikkoo sekä karjalanpaistia. Voi kuinka ne olivat hyviä! Myös pääsiäismunien värjääminen oli hauskaa. Mämmi tuoksui emännillä aina hyvissä ajoin. Sitä syötiin paljon.

Pääsiäiseksi tehtiin kylissä isot pääsiäiskiikut. Lapsilla oli oma kiikku. Ja isoimman talon suuri ulkorakennus oli aikuisten kiikkupaikkana. Siellä oli mahtavan iso kiikku. Sinne eivät lapset saaneet lapset mennä lähellekään. Nuoriso kiikutti kiikkua vaarallisen kovaa ja korkealle.

Voi kuinka mukavia muistoja minulla on lapsuus- ja nuoruusajan pääsiäisenvietosta!

Hauskaa pääsiäistä Teille!■

Itä ja länsi kohtavat pääsiäisenä

Tuija Lehtonen

Palmusunnuntaina, viikkoa ennen pääsiäistä, kulkee ovelta ovelle joukko pääsiäisnoidiksi pukeutuneita pikkutyttöjä ja pikkupoikia. Mukanaan pikkunoidilla on pajunvitsoja, joihin he ovat itse askarrelleet värikkäitä koristeita. Palkakseen virpojat saavat makeisia tai kolikon, usein molemmat.

Tässä kaupunkilaistuneessa tavassa on sekoittunut kaksi vanhaa kansanperinnettä: palmusunnuntain siunausta toivottava virpominen ja pahaa tekevät pääsiäisnoidat.

Vielä ennen sotia virvottiin ainoastaan Itä-Suomessa, Karjalassa. Pääsiäisnoitia eli trulleja kierteli taas Länsi-Suomessa. Trullien uskottiin tekevän pahojaan, kun Jeesus oli haudassa. Sotien jälkeen virpomisperinne levisi evakkolasten myötä koulujen ja lastentarhojen välityksellä koko Suomeen. Virpomisperinteen sekoittui lännessä vallinnut tapa pukeutua pääsiäistrulleiksi. Näin itäisen ja läntisen kansankulttuurin ainekset sulautuivat yhteen virpoviksi pikkunoidiksi.■

Kevät ja muuttolinnut saapuvat

Tuija Lehtonen

Kuu kiurusta kesään, puoli kuuta peipposesta, västäräkistä vähäsen, pääskyestä ei päivääkään. Näin ennusti vanha kansa kevään merkkejä. Vanha kansa tiesi muuttolintujen paluujärjestyksen. Toisaalta muuttoaikatauluun vaikuttaa kevät-sää. Leutoina talvina ensimmäiset muuttolinnut saapuvat maahamme jo helmikuussa. Takatalvi saattaa lennättää muuttolinnut takaisin etelään odottamaan suotuisampia ke-lejä.

Kevät tulee takatalvenkin jälkeen varmasti, ja monet linnut ovatkin jo palaamassa kesänviettoon Suomeen. Helmikuun ja maaliskuun alkuvuikkojen pakkaskeleistä johtuen ei muuttolintuja ole Suomeen vielä tullut muutamaa harvaa tunnustelijaa lukuun ottamatta.

Ensimmäisten muuttolintujen joukossa ovat mm. kiuru, töyhtöhyypä ja joutsen. Maaliskuussa erityisesti rannikkoseudut täyttyvät muuttolinnuista. Sisämaahan ja Pohjois-Suomeen muuttolinnut levittäytyvät toden teolla vasta huhti-toukokuun aikana. Huhtikuun alussa saapuvat

mm. peipot ja västäräkit, kuun lopussa tiirat ja haarapääskyt. Lintujen muutto huipentuu huhtikuun lopulla ja rannikoiden merialueet sekä sisämaan lintujärvet ja tulvapellot keräävät yhä enemmän vesilintuja ja kahlaajia.

Yksilömäärissä laskettuna touku-kuussa saapuu Suomeen eniten muuttolintuja. Uusia saapujia ovat mm. kertut ja uunilinnut. Toukokuu on myös pohjoisen arktisille alueille pesimään muuttavien hanhien, vesilintujen ja kahlaajien näyttävän muuton aikaa.

Kaikki muuttolintuhavainnot eivät ole varsinaisia paluumuuttajia, sillä osa linnuista talvehtii eteläisessä Suomessa ja palaa pohjoiseen ilmojen lämmentyä.

Vaikka muuttolintuja saadaan vielä odotella, on lintujen laulukausi alkanut valoisa ajan lisääntymisen myötä. Lintutarkkailijoiden havaintojen mukaan pöllökeväästä näyttäisi tänä vuonna tulevan erityisen hyvä.

Lähde: www.birdlife.fi ■

Historiikki 2006

Yhdistys on päättänyt toteuttaa kirjahankkeen, missä ensimmäisen kerran annetaan kattava kokonaisesitys siitä, millaista on olla kuurosokeana nykypäivän Suomessa. *Kuurosokeat Suomessa tänään* – työnimellä kulkevassa kirjassa seurataan kuurosokeiden yhdistystoiminnan kehittymistä 70-luvulta nykypäivään ja peilataan sitä yhteiskunnassa tapahtunutta murrosta vastaan. Näkökulma painottuu vahvasti kuurosokeiden omiin kokemuksiin.

Kirjan kirjoittaa NKL:n lakimies **Eero Vartio**, joka on mm. kirjoittanut useiden merkittävien näkövammaisyhdistysten historioita.

Työn edetessä Eero Vartio tulee pyytämään kirjoituksia kuurosokeilta itseltään, etsii lehdistä ja kirjoista entisiä tekstejä, kirjoittaa itse ja tekee haastatteluja. Suomen Kuurosokeat ry:n hallituksen asettama historiikkitoimikunta määrittelee työn tarkemmin ja ohjaa sitä.

Käsikirjoitus on suunnitelmien mukaan valmis syyskuussa 2006, sopivasti yhdistyksen 35-vuotisjuhliavarten. Laajempi historiategos, jota Eero Vartio kirjoittaa nykyisen työn rinnalla, on valmis 2011. ■

Vinkki: Tiliote pisteillä

Sampo on ainoa pankki Suomessa, joka tarjoaa näkövammaisille asiakkaille pistekirjoitetun tiliotteen sekä palveluavaimiin kuuluvan turvakortin. Palveluavaimilla asiakas voi hoitaa raha-asioitaan verkkopankin kautta. Palveluavaimet koostuvat turvakortista, asiakasnumeros- ta sekä tunnusluvusta. Turvakortti on siis mahdollista saada pisteillä. Asiakasnumero löytyy pistekirjoitettuna tiliotteelta. Tunnusluku on salainen ja se säilytetään mieluummin vain muistissa. Kun näkövammaisen asiakas tilaa Sampo Pankin palveluavaimet hän saa pyynnöstä myös pistekirjoitetun saatteen, jossa opastetaan palveluavainten käyttöönotossa.

Asiakas voi tilata näkövammaiselle sopivat palveluavaimet verkossa, puhelimitse tai lähimmässä konttorissa. Verkkotilauksissa valitaan turvakortin malliksi tilauslomakkeella A5-kokoinen paperikortti, jossa tekstikoko on suuremmalla. Lomakkeen lisätietokenttään kirjoitetaan "Pistekirjoituksella". Uuteen asiakkuuteen tarvitaan käynti lähimmässä konttorissa.

Lisätietoa Sampo Pankin konttoreista tai puhelinpalvelusta 0200 2580.

Vinkin lähetti **Anita Palo** ■